

Maantiedon tutkielma

CHILE

Kaisa Kökkö 8.A
Kuhalan peruskoulu
syksy 2019

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
2. Sijainti ja väestö.....	2
3. Luonnonolot.....	3
4. Talous ja elinkeinot.....	5
5. Nähtävyydet.....	6
Lähdeluettelo.....	7

1. Johdanto

Valitsimme maaksemme Chilen, joka on kapea maakaistale Etelä-Amerikan kärjessä. Meitä kiinnosti tietää, millaista on elämä Tyynen valtameren rannalla maapallon toisella puolella.

Chilen tuotteista emme etukäteen tienneet mitään eikä eteläamerikkalainen kulttuurikaan ollut tuttu. Lähinnä kyseisestä mantereesta tulee mieleen huumekauppa, joten toivottavasti saamme selville jotain hiukan positiivisempaakin.

Tutkielmassamme kerromme Chilen väestöstä, luonnosta, taloudesta ja nähtävyyksistä.

2. Sijainti ja väestö

Chile oli aiemmin diktatuuri, mutta siitä tuli demokraattinen tasavalta vuonna 1990. Se sijaitsee Etelä-Amerikan eteläkärjen länsireunalla. Sen pituus on yli 4000 kilometriä, mutta leveys on vain 175 kilometriä. Se onkin näillä mitoilla maailman pisin ja kapein maa. Chile rajoittuu toiselta puolelta Tyynelle valtamerelle ja toiselta puolelta Andien vuoristoon. Sen naapurimaita ovat Peru, Bolivia ja Argentiina. Maan pääkaupunki on Santiago.

Kuva 1. Chilen sijainti Etelä-Amerikassa ja rajanaapurit.

Asukkaita Chilessä on noin 18 miljoonaa. Väestö on melko nuorta ja eniten maassa on 20 - 30 -vuotiaita. Aikanaan alueella sijaitti intiaanien laaja inkavaltio. Intiaaneja asuu edelleen Chilessä, mutta pääosin väestö muodostuu kuitenkin eurooppalaisten jälkeläisistä. Alkuperäisväestöstä eniten on jäljellä mestitsejä, joita on kuitenkin vain noin 3 %. Mestitsillä tarkoitetaan valkoihoisen ja intiaanin jälkeläistä.

1800-luvulla Chile oli espanjalaisten hallinnassa. Tästä muistona maassa on edelleen eniten katolilaisia, noin 70 %. Maan virallinen kieli on espanja, mutta siellä puhutaan myös mapudungunia, saksaa ja englantia.

3. Luonnonolot

Maan huomattavan pituuden vuoksi sen luonnonolot vaihtelevat suuresti. Pohjoisosassa on lämmin ilmasto, kun taas etelässä on kylmiä ja kosteita alueita ja talvet saattavat olla yhtä lumisia kuin Pohjois-Euroopassa. Kasvillisuus on pohjoisessa aavikkoa. Siellä sijaitsee maailman kuivin autioma, Atacaman aavikko. Chilen keskiosissa kasvillisuus on nahkealehtistä välimerenkasvillisuutta. Eteläisimmässä osassa maata kasvaa tiheäkasvuisia metsiä. Näiden erikoisten luonnonolosuhteiden vuoksi Chilestä löytää sekä rantalomakohteita, laskettelukeskuksia että viinitiloja.

Chile on hyvin vuoristoinen maa. Andien vuoristo kulkee koko maan pituudelta pohjoisesta aivan eteläkärkeen asti. Keski-Chilen rannikolla on myös alankoa. Korkein kohta on tulivuori Ojos del Salado, joka on melkein seitsemän kilometrin korkuinen. Chilessä on muitakin tulivuoria ja maa kuuluu myös maanjäristysalueeseen. Pahoja maanjäristyksiä ja tsunameja esiintyy maassa ajoittain. Esimerkiksi vuonna 2010 Chilessä oli maanjäristyksen aiheuttama tsunami, jossa kuoli noin 500 ihmistä.

Kuva 2. Vallo Nevadon hiihtokeskus.

Vaihtelevan luonnon vuoksi Chilessä on myös monipuolinen eläimistö. Eräs Chilen eläimistön erikoisuus ovat pingviinit. Humboldtinpingiini on luokiteltu vaarantuneeksi lajiksi El Nino -sääilmiön vuoksi. Merivirtojen voimakkuus ja meren lämpötila vaihtelevat, minkä vuoksi pingviinit joutuvat hakemaan ruokansa kauempaa ja jättämään munat ja poikaset pitkiksi ajoiksi suojattomiksi. Toinen riskitekijä on ihmisten toiminta. Pingviinien alueella olevalta saarelta on rakennettu aallonmurtaja mantereelle asti, minkä vuoksi esimerkiksi rotat ja ihmiset ovat päässeet vapaasti häiritsemään pesintää. Huvipursien omistajat ovat jopa tahallisesti rikkoneet pesiä, koska pingviinien uloste likaa heidän veneitään.

Toinen erikoisuus on minikokoinen kauris, pudu. Se on maailman pienin. Vaarallisin eläinlaji Chilessä on puuma, jonka voi nähdä vuoristossa.

Kuva 3. Pudu.

Kamelieläimiä maasta löytyy runsaasti. Näitä ovat vikunjat, alpakat, laamat ja guanakot. Laamat ja guanakot ovat näistä kooltaan suurimmat.

Kuva 4. Guanako.

4. Talous ja elinkeinot

Chile nousi 1990-luvulla erääksi Etelä-Amerikan vauraimmaksi valtioksi, jonka rahayksikkö on peso. Sen pääelinkeino on kaivosteollisuus, ja erityisesti kuparia on viety paljon. Chile on maailman suurin kuparin ja litiumin tuottaja. Viime vuosina työttömyysprosentti on noussut kymmeneen, mutta kaikesta huolimatta maata pidetään taloudellisesti vakaana.

Chile on myös tärkeä viinintuottajamaa ja sen tuotanto on kuusikertaistunut viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Veronsa vievät kuitenkin maanjäristykset, jotka saattavat tuhota viiniviljelmiä. Viiniä tuotetaan maan keskiosassa ja Andeilta valuva vesi pitää huolen kastelusta. Vuoristo estää myös kasvitautien leviämisen.

Pitkän rannikon ansiosta myös kalastus on tärkeä elinkeino, ja maa onkin maailman seitsemänneksi tärkein kalantuottaja. Valitettavasti lohenkasvatus altaissa on tuottanut ympäristöongelmia jätteiden ja ravinteiden levitessä ympäristöön.

Kuva 5. Atacaman aavikon kaivoksista saadaan kuparia.

5. Nähtävyydet

Santiago de Chile on maan moderni pääkaupunki, jossa on itsessään paljon nähtävää. Sieltä löytyy sekä pilvenpiirtäjiä, museoita, eläintarhoja että vanhaa keskustaa.

Jos on valmis lentämään hiukan kauemmas, kannattaa mennä Tynellemerelle 3700 kilometrin päähän Pääsiäissaarelle, jossa on muinaisen kansan kokoamat kuuluisat patsaat ja alkuperäinen luonto. Jos luonto kiinnostaa, kannattaa mennä maailman eteläisimpään kaupunkiin, Punta Arenasiin. Siellä on kansallispuisto, jossa saa esimakua jäätiköistä.

Kuva 6. Pääsiäissaaret.

Pohjoisessa kannattaa mennä San Pedro de Atacamaan, jossa on suolajärviä ja suola-aavikoita, joilla voi nähdä muun muassa flamingoja. Luonnollisesti Andit itsessään ovat upea nähtävyys. Kyseessä on siis maailman pisin vuorijono. Kap Horn sijaitsee aivan eteläkärjessä ja sen ympäri järjestetään laivamatkoja.

Chile on aktiivimatkailijan toivepaikka, koska siellä voi hiihtää, lasketella, surffata ja vaikka patikoida tulivuorten rinteillä.

Lähdeluettelo

Painetut lähteet

Keskitalo, R. ym. 2010: Avara Eurooppa. WSOY.

Palosaari, M. ym. 2001: Koulun kartasto. Otava.

Nettilähteet

Ajankohtaista Chilen kaivossektorilta. Ulkoasianministeriö,

<http://www.formin.fi/public/default.aspx?contentid=242250&contentlan=1&culture=fi-FI>, luettu 8.9.2019

Chile. Globalis, <http://www.globalis.fi/Maat/Chile>, luettu 8.9.2019

Chile. Harold over the Andes, <http://harold.tarinoi.fi/uutiset.html?24>, luettu 12.9.2019

Chile - luontoelämyksiä ja kulttuuria. Matkaopas info, <http://www.matkaopas.info/chile/>, luettu 8.9.2019

Chilen kalastajat sotajalalla. Keskisuomalainen,

<http://www.ksml.fi/ulkomaat/Chilen-kalastajat-sotajalalla/766959>, luettu 8.9.2019

El Nino ja miljonäärien huvipurret ovat ajaneet humboldtingviinit ahdinkoon. Tiedebasaari,

<https://tiedebasaari.com/tag/chilen-elaimisto/>, luettu 8.9.2019

Historia. Suomen suurlähetystö, Praha,

<http://www.finland.cz/public/default.aspx?contentid=87241&nodeid=31389&culture=fi-FI&contentlan=1>, luettu 8.9.2019

Suomalaisten suosikkiviinit tulevat Chilestä. Rantapallo,

<http://www.rantapallo.fi/ruoka-juomat-viinit/suomalaisten-suosikkiviinit-tulevat-chilesta/>, luettu 8.9.2019